

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Kunnanhallitus 22.01.2024 § 21
32/00.04.00/2024

Valmistelija: va. työllisyyskoordinaattori

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Sonkajärven kunnalta lausuntoa työttömyysturvalakiin suunnitelluista muutoksista. Valmisteltavat muutokset koskisivat ansiopäivärahan määrää, palkansaajan työssäoloehdon kertymistä sekä kuntien velvollisuutta järjestää kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus eräille työttömille työnhakijoille.

Ansiopäivärahan tason osalta esityksessä ehdotetaan, että päivärahan määrää porrastettaisiin niin, että ansiopäiväraha alenisi työttömyyden pitkittyessä. Esityksen mukaan ansiopäivärahaa alennettaisiin ensimmäisen kerran, kun työttömyyspäivärahaa on maksettu 40 työttömyyspäivältä ja toisen kerran, kun sitä on maksettu 170 työttömyyspäivältä. Ensimmäisen portaan kohdalla ansiopäiväraha alenisi 20 prosenttia ja toisen kohdalla 25 prosenttia suhteessa siihen ansiopäivärahaan, joka perustuu työssäoloehdon ajalta kertyneeseen ansiopäivärahan perusteena olevaan palkkaan.

Hallituksen esityksessä ehdotettaisiin, että palkkatuettu työ ei jatkossa kerryttäisi palkansaajan työssäoloehto. Muutoksen tavoitteena olisi vahvistaa palkkatuetun työn luonnetta työllistymistä edistävänä palveluna, ja siten edistää työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Työttömälle palkkatuettuun työhön työllistyminen olisi jatkossakin taloudellisesti kannattavaa, sillä pääsääntöisesti työjakson ajalta saatava palkkatulo olisi korkeampi kuin työttömyysetuus. Palkkatuetun työn päätyttyä esityksen vaikutus työllistyneen tilanteeseen riippuisi kuitenkin siitä, johtaako palkkatuettu työ sille asetetun tavoitteen mukaisesti työllistymiseen vai ei. Jos palkkatuettu työ johtaisi työllistymiseen, henkilölle ei syntyisi ansionmenetystä ehdotetun muutoksen vuoksi. Mikäli näin ei ole, henkilö siirtyisi tai palaisi työmarkkinatuella. Palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden työttömyysetuus olisi keskimäärin alhaisempi nykytilaan verrattuna. Toisaalta matalampi työttömyysetuus parantaisi työnhaun kannustimia ja kasvattaisi uudelleentyöllistymisen todennäköisyyttä, mikä puolestaan parantaisi työnhakijan taloudellista asemaa.

Työnhakijan lisäksi taloudellisia kannustimia nopeaan työllistymiseen asetetaan kunnille. Kuntien vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajenee vuoden 2025 alusta lukien. Työmarkkinatuen rahoituksen ohella kunnalle tulee vastuu peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan rahoituksesta. Rahoitusvastuu koskee työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksettavaa työttömyysetuutta, ja kunnan rahoitusosuus painottuu aiempaa varhaisempaan vaiheeseen työttömyysetuuspäiviä. Myös palkkatuen kustannukset siirtyvät työllisyysalueiden eli kuntien kustannettaviksi. Sonkajärven kunta ei ota kantaa siihen, tarjoaako esityksen mukainen etuuksien taso riittävän toimeentulon työnhakijoille. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on monimutkainen kokonaisuus, jonka yhteisvaikutusten arviointiin parhaat työkalut ovat sosiaali- ja terveysministeriöllä. Sonkajärven kunta kuitenkin toteaa kannustinmekanismeista yleisellä tasolla, että on järjestelmän tasapainon kannalta tärkeää, että samalla kun kuntia ohjataan vahvasti panostamaan työllisyyspalveluiden joutuisuuteen ja tuloksellisuuteen, säädetään

työnhakijan taloudellisista kannustimista kuten esitetystä ansiopäivärahan porrastuksesta.

Vaikka työllisyyspalvelut siirtyvät työllisyysalueille eli kuntiin, valtion rahoitusvastuulle jää edelleen merkittävä määrä palveluita, joiden toteutuminen vaikuttaa työllisyyteen. Merkittävimpiä niistä ovat hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen palvelut. Sonkajärven kunnan kanta on, että valtion tulee tukea kuntia työllistämistehtävässä turvaamalla työnhakijoille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Työttömien terveystarkastuksiin oleva jono hidastaa merkittävästi työllistämispalveluiden työtä. Lyhyemmät jonot työnhakijoiden palveluihin maksaisivat itsensä takaisin positiivisten työllisyysvaikutusten kautta. Työllisyysalueet eivät pysty menestyksellisesti työllistämään työnhakijoita ennen kuin heidän sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeisiinsa on asianmukaisesti vastattu. Toinen työllisyysalueiden toimintaan ja kuntien rahoitusvastuisiin merkittävästi vaikuttava valtion viranomainen on Kansaneläkelaitos. Työllistämispalveluissa on havaittu, että työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen rima on viime vuosina noussut merkittävästi. Riman nouseminen voi käytännössä johtaa tilanteisiin, jossa työllisyyspalvelun tehtäväksi jää yrittää työllistää työnhakijoita, joilla ei työnhakijan, työllisyyspalveluiden tai työllisyyspalveluille lausuntoja antavien lääkärin mukaan ole työkykyä. Yhdistettynä rahoitusmalliin tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kunta kustantaa kuntaosuuksien kautta toimeentuloa, joka kuuluisi Kansaneläkelaitoksen turvattavaksi. Näissä tapauksissa kielteinen eläkepäätös ei tee työnhakijasta työkykyistä, se tekee työnhakijasta väärällä etuudella eläjän. Tästä syystä Sonkajärven kunta ehdottaa, että osana työllisyyspalveluiden kokonaisuudistusta sosiaali- ja terveysministeriö tekisi selvityksen siitä, millaista kehitystä työkyvyttömyyseläkkeen myöntöperusteiden soveltamisessa on viime vuosina tapahtunut. Työllisyysalueiden eli kuntien suoriutumaan annetuista tehtävistä ja rahoitusvastuista edellyttää toimivaa työnjakoa ja yhteistyötä hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Voimassa olevan työvoimapolkujen järjestämisestä annetun lain mukaan kotikunnan on järjestettävä 57 vuotta täyttäneelle työnhakijalle työntekomahdollisuus, mikäli hän ei työllisty avoimille työmarkkinoille eikä hänelle voida järjestää soveltuvaa työttömyysturvalaissa tarkoitettua työllistymistä edistävää palvelua, kuntoutusta tai palkkatuetta työtä muun kuin kunnan palveluksessa. Velvoitetyön perustaneen lain hallituksen esityksessä vuodelta 1997 on tuotu esille, että velvoitetyöstä säättämisen tavoitteena on ollut turvata 500 päivää työttömänä olleelle pitkäaikaistyöttömälle, jonka mahdollisuudet sijoittua avoimille työmarkkinoille ovat heikot, toimeentulo työttömyyspäivärahaajärjestelmän piirissä 60 ikävuoteen saakka. Velvoitetyön tavoite on siis ollut täyttää työssäoloehto, ei tukea ja kannustaa työnhakijan siirtymään avoimille työmarkkinoille. Työntekijäpula vaikuttaa Ylä-Savon seutukunnan elinvoimaan. Yli 57-vuotiaat työnhakijat ovat arvokas resurssi, jonka markkinaehtoisesta työllistämisen suhteen kuntien ja työllisyysalueiden on syytä luovuttaa. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen kaksinkertaistaa velvoitetyöllistämistä johtuvat kustannukset siten, että velvoitetyöllistämisen kustannusten arvioidaan kansallisesti kasvavan noin 71 miljoonaan euron vuodessa. Velvoitetyöllistämistä vapautuvat määrärahat olisi todennäköisesti vaikuttavampaa suunnata esimerkiksi muihin yli 57-vuotiaiden työllistymistä tukeviin palveluihin. Sonkajärven kunta pitää työllistämismallin poistumista positiivisena kehityksenä kunnan ja koko maan elinvoiman kannalta.

Palkkatukiudistuksessa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia muutettiin 1.7.2023 alkaen siten, että työnantajalle voidaan myöntää saman henkilön työsuhteesta aiheutuviin palkkauskustannuksiin palkkatukea tai 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukea aikaisintaan kolme vuotta edellisen tuen päättymisestä. Tukea voidaan myöntää työnhakijan palkkauskustannuksiin toisella työnantajalla eli kolmen vuoden määräaika seuraa työnantajaa, ei työntekijää. Niin sanottu jäähysäännös aiheuttaa voi aiheuttaa ongelmia pienellä paikkakunnalla, jossa on käytännössä vain yksi palkkatuella palkkaava työnantaja, joka on usein kunta itse. Tällöin jäähysääntö aiheuttaa käytännössä tilanteen, jossa palkkatuki tai 55 vuotta täyttäneen työllistämistuki poistuu työnhakijan vaihtoehtoista pitkäksi aikaa. Jatkossa kun palkkatuen rahoitusvastuu siirtyy kunnalle, voidaan ajatella, että kunta maksajana olisi oikea taho arvioimaan, hyötyykö työnhakija toisesta palkkatukijaksosta samalla työnantajalla. Kunnat ovat työnantajina laveita taloja eli organisaation sisältä löytyy monenlaisia osaamista kehittäviä tehtävänkuvia eli toinen palkkatukijakso ei välttämättä tarkoittaisi samassa tehtävässä jatkamista.

Lausuntopyyntö liitteineen on luettavissa osoitteessa:
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposallid=4a053b5f-2c56-4276-9d9e-5d2abab8c2a5>

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:
Kunnanhallitus päättää, että Sonkajärven kunta antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon:

Sonkajärven kunta ei ota kantaa siihen, tarjoaako esityksen mukainen etuuskien taso riittävän toimeentulon työnhakijoille. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on monimutkainen kokonaisuus, jonka yhteisvaikutusten arviointiin parhaat työkalut ovat sosiaali- ja terveysministeriöllä. Sonkajärven kunta kuitenkin toteaa kannustinmekanismeista yleisellä tasolla, että on järjestelmän tasapainon kannalta tärkeää, että samalla kun kuntia ohjataan vahvasti panostamaan työllisyyspalveluiden joutuisuuteen ja tuloksellisuuteen, säädetään työnhakijan taloudellisista kannustimista kuten esitetystä ansiopäivärahan porrastuksesta.

Sonkajärven kunnan kanta on, että valtion tulee tukea kuntia työllistämistehtävässä turvaamalla työnhakijoille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Lisäksi Sonkajärven kunta ehdottaa, että osana työllisyyspalveluiden kokonaisuudistusta sosiaali- ja terveysministeriö tekisi selvityksen siitä, millaista kehitystä työkyvyttömyyseläkkeen myöntöperusteiden soveltamisessa on viime vuosina tapahtunut. Työllisyysalueiden eli kuntien suoriutumaan annetuista tehtävistä ja rahoitusvastuista edellyttää toimivaa työnjakoa ja yhteistyötä hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Sonkajärven kunta pitää työllistämiselveloitteen poistumista positiivisena kehityksenä kunnan ja koko maan elinvoiman kannalta.

Sonkajärven kunta tuo sosiaali- ja terveysministeriölle esille, että niin sanottu jäähysäännös voi aiheuttaa ongelmia pienellä paikkakunnalla, jossa on käytännössä vain yksi palkkatuella palkkaava työnantaja, joka on usein kunta itse. Tällöin jäähysääntö aiheuttaa käytännössä tilanteen, jossa palkkatuki tai 55 vuotta täyttäneen työllistämistuki poistuu työnhakijan vaihtoehtoista pitkäksi aikaa. Jatkossa kun palkkatuen rahoitusvastuu siirtyy kunnalle, voidaan ajatella, että kunta maksajana olisi oikea taho arvioimaan, hyötyykö työnhakija toisesta palkkatukijaksosta samalla työnantajalla.

Asian käsittely: Asko Julkunen esitti, että Sonkajärven kunta antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon:

”Kunnanhallitus päättää, että Sonkajärven kunta antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon:

Sonkajärven kunta toteaa, että ansiopäivärahan porrastaminen ja aleneminen lisäävät köyhyyttä, toimeentulotuen tarvetta ja leipäjonojen asiakasmääriä. Köyhyyden lisääminen ei ole taloudellisesti järkevää eikä ansiopäivärahan porrastusta tule tästä syystä ottaa käyttöön. Euroopan neuvoston alainen sosiaalisten oikeuksien komitea on katsonut, että Suomen perusturvan taso on liian alhainen ja se rikkoo kansainvälisiä sopimuksia, Suomi on saanut siltä kolme kertaa moitteet Euroopan sosiaalisen peruskirjan rikkomisesta. Viimeinen päätös julkistettiin 15.2.2023.

Sonkajärven kunnan kanta on, että valtion tulee tukea kuntia työllistämistehtävissä turvaamalla työnhakijoille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Lisäksi Sonkajärven kunta ehdottaa, että osana työllisyyspalveluiden kokonaisuudesta sosiaali- ja terveysministeriö tekee selvityksen siitä, millaista kehitystä työttömyyseläkkeen myöntöperusteiden soveltamisessa on viime vuosina tapahtunut. Työllisyysalueiden eli kuntien suoriutuminen annetuista tehtävistä ja rahoitusvastuista edellyttää toimivaa yhteistyötä hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Työllistämiselvoitteen poistaminen ei ole perusteltua Sonkajärven kunnan kannalta. Työttömyydessä täällä ei kyse vaan vain ”taloudellisten kannustimien” puutteesta vaan sen taustalla on joukko ongelmia kuten ikäsyrrintä, terveydelliset ongelmat, sopivan osaamisen puute ja sopivien työpaikkojen puute omalla paikkakunnalla. Työllistämiselvoitteella pystytään em. ongelmista kärsivät työllistämään edes jollain tavoin ja estämään heidän täydellinen syrjäytyminen.

Sonkajärven kunta tuo sosiaali- ja terveysministeriölle esille, että niin sanottu jäähysäännös voi aiheuttaa ongelmia pienellä paikkakunnalla, jossa on käytännössä vain yksi palkkatuella palkkaava työnantaja, joka on usein kunta itse. Tällöin jäähysääntö voi aiheuttaa käytännössä tilanteen, jossa palkkatuki tai 55 vuotta täyttäneen työllistämistuki poistuu työnhakijan vaihtoehdoista pitkäksi aikaa. Jatkossa kun palkkatuen rahoitusvastuu siirtyy kunnalle, voidaan ajatella, että kunta maksajana olisi oikea taho arvioimaan, hyötyykö työnhakija toisesta palkkatukijaksosta samalla työnantajalla. Työssäoloehto ei pidä pidentää 12 kuukauteen.”

Puheenjohtaja totesi, että Asko Julkusen esitystä ei oltu kannatettu, joten se raukesi ja pohjaesitys tuli kunnanhallituksen päätökseksi.

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus päätti, että Sonkajärven kunta antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon:

”Sonkajärven kunta ei ota kantaa siihen, tarjoaako esityksen mukainen etuuksien taso riittävän toimeentulon työnhakijoille. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on monimutkainen kokonaisuus, jonka yhteisvaikutusten arviointiin parhaat työkalut ovat sosiaali- ja terveysministeriöllä. Sonkajärven kunta kuitenkin toteaa kannustinmekanismeista yleisellä tasolla, että on järjestelmän tasapainon kannalta tärkeää, että samalla kun kuntia ohjataan vahvasti panostamaan

työllisyyspalveluiden joutuisuuteen ja tuloksellisuuteen, säädetään työnhakijan taloudellisista kannustimista kuten esitetystä ansiopäivärahan porrastuksesta.

Sonkajärven kunnan kanta on, että valtion tulee tukea kuntia työllistämistehtävässä turvaamalla työnhakijoille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Lisäksi Sonkajärven kunta ehdottaa, että osana työllisyyspalveluiden kokonaisuudistusta sosiaali- ja terveysministeriö tekisi selvityksen siitä, millaista kehitystä työkyvyttömyyseläkkeen myöntöperusteiden soveltamisessa on viime vuosina tapahtunut. Työllisyysalueiden eli kuntien suoriutumaan annetuista tehtävistä ja rahoitusvastuista edellyttää toimivaa työnjakoa ja yhteistyötä hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Sonkajärven kunta pitää työllistämiselveloitteen poistumista positiivisena kehityksenä kunnan ja koko maan elinvoiman kannalta.

Sonkajärven kunta tuo sosiaali- ja terveysministeriölle esille, että niin sanottu jäähysäännös voi aiheuttaa ongelmia pienellä paikkakunnalla, jossa on käytännössä vain yksi palkkatuella palkkaava työnantaja, joka on usein kunta itse. Tällöin jäähysääntö aiheuttaa käytännössä tilanteen, jossa palkkatuki tai 55 vuotta täyttäneen työllistämistuki poistuu työnhakijan vaihtoehdoista pitkäksi aikaa. Jatkossa kun palkkatuen rahoitusvastuu siirtyy kunnalle, voidaan ajatella, että kunta maksajana olisi oikea taho arvioimaan, hyötyykö työnhakija toisesta palkkatukijaksosta samalla työnantajalla.”

Asko Julkunen jätti päätöksestä eriävän mielipiteen.
